

А. В. Гаврилюк

здобувач

Науково-дослідного інституту публічного права

ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ КЛЮЧОВИХ ФОРМ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ЗА УЧАСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Актуальність статті полягає в тому, що міжнародне співробітництво за участі Національної поліції України, на сьогодні, не має якоїсь конкретизованої моделі реалізації, що, як правило, установлюється окремими нормативними документами (договорами, угодами, тощо), укладеними між Україною та іншими державами, правоохоронними органами та іншими міжнародними організаціями. Разом із цим, існує певна повторюваність процедур та заходів, які використовуються в межах такою співпраці, а відтак вони складають форми міжнародного співробітництва, кожна з яких має свої унікальні властивості. Метою статті є виділити коло та надати характеристику формам міжнародного співробітництва за участі Національної поліції України. У статті запропоновано авторське визначення поняття форм міжнародного співробітництва за участі Національної поліції. До переліку відповідних форм віднесено: 1) організацію обміну інформацією з питань запобігання, протидії та попередження правопорушень; 2) направлення поліцейських для виконання визначених міжнародними угодами завдань та функцій; 3) проведення спільних операцій та робота міжнародних слідчих (оперативних) груп; 4) організацію проведення круглих столів, конференцій, тренінгів, інших наукових та науково-практичних заходів. Надано їм змістовну характеристику. Визначено, що форми міжнародного співробітництва за участі Національної поліції – це врегульовані адміністративно-правовими нормами групи публічно-правових, організаційно-управлінських дій та операцій, що вчиняються спеціально уповноваженими підрозділами МВС, органами та підрозділами Національної поліції, направлені на реалізацію механізму і цілей міжнародного співробітництва у відповідній сфері. Наголошено, що в статті 4 Закону України «Про Національну поліцію» з приводу форм зазначено наступне: поліцейські можуть направлятися до міжнародних організацій, іноземних держав як представники поліції з метою забезпечення координації співробітництва з питань, що належать до повноважень поліції.

Ключові слова: форми, правові форми, міжнародне співробітництво, Національна поліція України.

Актуальність теми. Міжнародне співробітництво за участі Національної поліції України, на сьогодні, не має якоїсь конкретизованої моделі реалізації, що, як правило, установлюється окремими нормативними документами (договорами, угодами, тощо), укладеними між Україною та іншими державами, правоохоронними органами та іншими міжнародними організаціями. Разом із цим, існує певна повторюваність процедур та заходів, які використовуються в межах такою співпраці, а відтак вони складають форми міжнародного співробітництва, кожна з яких має свої унікальні властивості.

Стан дослідження проблеми. Варто зауважити, що окремі проблемні питання, присвячені формам діяльності Національної поліції у різних напрямках, у своїх наукових працях

розглядали: В.М. Бевзенко, В.М. Гаращук, О.В. Джафарова, Ю.М. Кириченко, О.М. Музичук, В.В. Сокурено, К.Є. Соляник, М.М. Тищенко, О.Ф. Фрицький, В.В. Чернобаев, В.А. Шаповал, Р.В. Шаповалова, Ю.А. Шпак тощо. Втім, незважаючи на значний теоретичний доробок, в науковій літературі недостатньо опрацьованим є дослідження форм в контексті міжнародного співробітництва саме за участі Національної поліції України.

Саме тому метою статті є виділити коло та надати характеристику формам міжнародного співробітництва за участі Національної поліції України.

Виклад основного матеріалу. Починаючи наукове дослідження відзначимо, що етимологічно слово «форма» (походить від латинського

«forma») означає зовнішній вигляд, зовнішнє окреслення, видимість чого-небудь. Як зауважує у своїй дисертації Д.М. Приймаченко у загальнонаукових тлумаченнях форма найчастіше пов'язується з поняттям змісту, наприклад: форма – це будь-яке зовнішнє вираження якого-небудь змісту, або зовнішній вияв якого-небудь явища, пов'язаний з його сутністю, змістом; внутрішня організація змісту [1, с.1328; 2, с.243].

В адміністративно-правовій літературі форми, як правило, вживаються у контексті категорій «державне управління», «публічне управління», «регуляторна діяльність», «виконавча-розпорядча діяльність» тощо. Наприклад, Ю.П. Битяк та В.В. Зуй, розглядаючи форми державного управління, зазначають, що це зовнішнє вираження конкретних дій державного органу, його структурних підрозділів та посадових осіб (службовців), що використовуються в процесі державної виконавчої діяльності і спрямовані на реалізацію функцій управління [3, с.91; 4, с.66-67]. Н.С. Андрійченко розуміє адміністративно-правові форми як відмінні за своїми наслідками способи зовнішнього вираження здійснюваних суб'єктами дій, визначених законом і спрямованих на реалізацію функцій держави [5, с.88]. В.В. Маліков вказує, що в адміністративному праві форми – це шляхи здійснення цілеспрямованого впливу суб'єкта на об'єкт в ході його діяльності. На його думку, саме форми показують, як на практиці здійснюється діяльність суб'єкта, тому вони обов'язково містять перелік конкретних дій, порядок здійснення яких регулюється спеціальними нормативно-правовими актами та здійснюються у чіткій послідовності [6, с.144].

Отже, форми міжнародного співробітництва за участі Національної поліції – це врегульовані адміністративно-правовими нормами групи публічно-правових, організаційно-управлінських дій та операцій, що вчиняються спеціально уповноваженими підрозділами МВС, органами та підрозділами Нацполіції, направлені на реалізацію механізму і цілей міжнародного співробітництва у відповідній сфері. В статті 4 Закону України «Про Національну поліцію» з приводу форм зазначено наступне: поліцейські можуть направлятися до міжнародних організацій, іноземних держав як представники поліції з метою забезпечення координації співробітництва з питань, що належать до повноважень поліції. Поліцейські можуть залучатися до участі в міжнародних операціях

з підтримання миру і безпеки [7]. Водночас, науковці пропонують більш широкий підхід до переліку досліджуваних форм співробітництва. Так, А.В. Калайда пише, що форми міжнародного співробітництва органів та підрозділів Національної поліції України включають в себе: наукове співробітництво; обмін з метою підвищення кваліфікації (перепідготовки) особового складу; участь у миротворчих операціях (місіях); науково-технічна співпраця; експертне супроводження; супроводження у кримінальних провадженнях; розвиток комунікацій у сфері кіберзахисту; обмін інформацією про злочини [8, с.24-25]. О.О. Воронятников доводить, що реалізація міжнародного співробітництва за участі Національної поліції України відбувається за реалізації спеціальних форм перелік яких наступний: 1) обмін інформацією щодо кримінальних правопорушень, які готуються, або вже вчинені; 2) обмін інформацією про осіб, зниклих безвісти, осіб підозрюваних або обвинувачених у вчиненні кримінальних правопорушень, а також осіб, що ухиляються від кримінального переслідування або відбування покарання; 3) обмін інформацією про нові способи вчинення кримінальних правопорушень та нові методи боротьби з кримінальними правопорушеннями; 4) обмін текстами нормативно-правових актів та результатами наукових досліджень; 5) обмін досвідом у галузі кримінально-правових наук; 6) обмін найкращими практиками у сфері безпеки та поліцейської діяльності; 7) обмін інформацією та досвідом у сфері боротьби з кримінальними правопорушеннями, пов'язаними з дитячою експлуатацією через мережі; 8) навчання та обмін інформацією у сфері знешкодження вибухонебезпечних предметів; 9) співробітництво та координація в міжнародних організаціях з відповідних тем [9, с.241].

А.В. Іванов до форм міжнародного співробітництва правоохоронних органів в цілому, у тому числі, поліції в рамках боротьби зі злочинністю відносить: 1) обмін інформацією – один з найважливіших елементів міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю. Держави активно обмінюються інформацією про злочинців, їхні дії та місцеперебування, щоб спільно виявляти, розслідувати та покарати злочинців; 2) спільне проведення розслідувань: деякі злочини мають транскордонний характер і вимагають спільного розслідування з боку кількох держав. Спільне проведення розслідувань дозволяє ефективніше виявляти та припиняти

злочинні угруповання; 3) екстрадиція злочинців – процес передачі злочинців з однієї держави до іншої для судового переслідування; 4) створення спільних міжнародних організацій: деякі злочини, такі як тероризм, наркоторгівля та транснаціональна злочинність, потребують спільних зусиль багатьох держав для ефективного протидії; 5) підписання та ратифікація міжнародних конвенцій; 6) спільні оперативні дії та спеціальні операції: для ефективної боротьби зі складними злочинними угрупованнями можуть бути проведені спільні оперативні дії, спрямовані на затримання та припинення їхньої діяльності; 7) обмін кращими практиками та досвідом; 8) фінансова та технічна підтримка: міжнародні організації та розвинуті країни можуть надавати фінансову та технічну підтримку іншим державам у впровадженні програм та заходів з протидії злочинності; 9) створення спільних міжнародних баз даних: об'єднання зусиль у сфері збору, обробки та аналізу інформації про злочинність може забезпечити більш ефективну боротьбу з цим явищем; 10) дипломатичні переговори та міжнародні угоди: заключення дипломатичних угод та вирішення міжнародних спорів шляхом переговорів може сприяти зменшенню злочинності та покращенню правопорядку на міжнародному рівні [10, с.681].

Наведені визначення вчених мають раціональне зерно, проте не відображають, на наш погляд, весь спектр форм, які застосовуються при реалізації міжнародного співробітництва саме за участі НПУ. Вважаємо, що перелік останніх включає в себе:

– організація обміну інформацією з питань запобігання, протидії та попередження правопорушень. Це одна з найбільш широких та розповсюджуваних форм, яка застосовується у міжнародного співробітництві всіх видів та сфер. В рамках неї відбувається взаємний обмін відомостями про транснаціональні злочини, осіб та злочинні групи, які їх вчиняють, а також інші факти об'єктивної дійсності, що можуть бути використані в боротьбі із правопорушеннями, забезпечення безпеки і правопорядку. Приклад реалізації даної форми регульовано спільним Наказом МВС, Офісу Генерального прокурора, Національного антикорупційного бюро України, Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань, Міністерства фінансів України та Міністерства юстиції України «Про затвердження Інструкції про порядок використання правоохоронними органами України інформа-

ційної системи Міжнародної організації кримінальної поліції - Інтерпол». Згідно із його положеннями, інформаційна система Інтерполу – це структуровані матеріальні засоби і програмне забезпечення організації: банки даних, системи зв'язку, розвинуті безконтактні технології й інші засоби, що використовуються для обробки інформації в цілях міжнародного співробітництва [11];

– направлення поліцейських для виконання визначених міжнародними угодами завдань та функцій. Дана форма співробітництва менш розповсюджена, адже потребує наявності адміністративного механізму реалізації, як на території України, так і іншої сторони. Наприклад, Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Польща про співробітництво в сфері боротьби з організованою злочинністю від 03.03.1999 передбачає наступну домовленість Сторін: з метою використання досвіду в боротьбі з організованою злочинністю надавати одна одній можливість взаємної підготовки працівників органів державної безпеки і охорони громадського порядку своїх держав для підвищення професійних знань і знайомства з технічними та іншими засобами, які використовуються в боротьбі зі злочинністю тощо [12]. Інший приклад реалізації даної форми передбачено Наказом МВС «Про затвердження Порядку направлення офіцерів зв'язку до Європейського поліцейського офісу» від 29.10.2019 №905. Завданням офіцерів зв'язку в Європолі є підтримка і координація взаємодії між компетентними органами України, Європолом та компетентними органами держав – членів Європейського Союзу у сферах, віднесених до компетенції Європолу. Функціональні обов'язки офіцерів зв'язку та координацію їх діяльності здійснює центральний орган управління поліції, який забезпечує реалізацію повноважень Національної поліції України як Національного контактного пункту Європолу в Україні [13];

– проведення спільних операцій та робота міжнародних слідчих (оперативних) груп. Реалізація даної форми передбачає пряме виконання правоохоронних завдань і функцій працівниками поліцейських органів різних держав спільно. Наприклад, Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Польща про співробітництво в сфері боротьби з організованою злочинністю від 03.03.1999 встановлює можливість проводити за попередньою домовленістю спільні операції по ліквідації міжнародних наркоугруповань, а також контрольовані

поставки наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [12]. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про оперативне та стратегічне співробітництво від 14.12.2016 передбачає, що сторони міжнародного документу мають право створювати та забезпечувати функціонування спільних слідчих груп робота яких спрямовуватиметься на протидію визначених кримінальних правопорушень [14];

– організація проведення круглих столів, конференцій, тренінгів, інших наукових, науково-практичних заходів. Дана форма використовується для формування нових теоретичних положень боротьби із злочинністю та протидії правопорушенням на підставі міжнародного обміну досвідом, найкращими практиками та теоретико-юридичними напрацюваннями. Як і обмін інформацією дана модель співробітництва застосовується активніше за інші, адже передбачає лише науково-виховну діяльність, яка не потребує значного адміністративно-правового врегулювання та організації. Як правило, її проведення покладається на відомчі заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які готують працівників для органів та підрозділів Національної поліції України.

Висновки. Таким чином, саме у визначених формах на сьогоднішній день реалізується міжнародне співробітництво за участі Національної поліції України. Виділені моделі не типові та у ракурсі інших наукових позицій є лише однією з багатьох точок зору. Водночас, на наш погляд, саме у визначених формах максимально повно розкривається зміст, значення та особливості міжнародного поліцейського співробітництва, адже вони є найбільш актуальними та застосовуваними, що підтверджується положеннями багатьох міжнародних нормативно-правових актів про взаємодію з міжнародними організаціями та окремими державами.

Список використаної літератури:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТ „Перун”. 2003. 1440 с.
2. Приймаченко Д.В. Адміністративна діяльність митних органів у сфері реалізації митної політики держави: дис... д-ра. юрид. наук : Дніпропетровськ: Академія митної служби України. 2007. 468 с.
3. Адміністративне право України (Загальна частина): Навчальний посібник. Ю.П. Бітяк, В.В. Зуй. Х.: ТОВ «Одіссей», 1999. 224 с.
4. Грохольський В.Л. Управління діяльністю спеціальних підрозділів МВС України по боротьбі з організованою злочинністю: дис... д-ра. юрид. наук :Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ. 2004. 415 с.
5. Андрійченко Н.С. Адміністративно-правові засади оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки України : дис. ... д-ра філософії : 081 Право. Суми, 2020. 234 с.
6. Маліков В.В. Адміністративно-правові форми забезпечення громадського порядку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Вип. 28. Т. 2. С. 144–147.
7. Про Національну поліцію: закон від 02.07.2015 №580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. №40-41. Ст.379.
8. Калайда А.В. Адміністративно-правові засади міжнародного співробітництва органів та підрозділів Національної поліції України: дис... канд. юрид. наук : Київ: Національна академія внутрішніх справ. 2021. 214 с.
9. Воронятніков О.О. Міжнародне співробітництво національної поліції України у сфері боротьби зі злочинністю. Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. Тернопіль, 16-17 квіт. 2021 р. Тернопіль : Університетська думка, 2021. С. 239-242.
10. Іванов А.В. Міжнародне співробітництво держав у боротьбі зі злочинністю. 2024. №4. С.680-683.
11. Про затвердження Інструкції про порядок виконання правоохоронними органами України інформаційної системи Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол: наказ від 17.08.2020 №№613/380/93/228/414/510/2801/5. *Офіційний вісник України*. 2020. №74. Ст.2362.
12. Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Польща про співробітництво в сфері боротьби з організованою злочинністю: угода, міжнародний документ від 03.03.1999. *Офіційний вісник України*. 2004. №11. Ст.706.
13. Про затвердження Порядку направлення офіцерів зв'язку до Європейського поліцейського офісу: наказ, порядок від 29.10.2019 №905. *Офіційний вісник України*. 2019. №91. Ст.3015.
14. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про оперативне та стратегічне співробітництво: угода, міжнародний документ від 14.12.2016. *Офіційний вісник України*. 2017. №62. Ст.1901.

Havryliuk A. V. To the characteristics of key forms of international cooperation with the participation of the National Police

The relevance of the article lies in the fact that international cooperation with the participation of the National Police of Ukraine, to date, does not have any specific implementation model, which, as a rule, is established by separate regulatory documents (treaties, agreements, etc.) concluded between Ukraine and other states, law enforcement agencies and other international organizations. At the same time, there is a certain repetition of procedures and measures used within the framework of such cooperation, and therefore they constitute forms of international cooperation, each of which has its own unique properties. The purpose of the article is to identify a range and provide a characteristic of the forms of international cooperation with the participation of the National Police of Ukraine. The article proposes the author's definition of the concept of forms of international cooperation with the participation of the National Police. The list of relevant forms includes: 1) organization of information exchange on issues of prevention, counteraction and deterrence of offenses; 2) sending police officers to perform tasks and functions specified by international agreements; 3) conducting joint operations and the work of international investigative (operational) groups; 4) organization of round tables, conferences, trainings, other scientific and scientific-practical events. They are given a substantive description. It was determined that the forms of international cooperation with the participation of the National Police are a group of public-legal, organizational-managerial actions and operations regulated by administrative and legal norms, carried out by specially authorized units of the Ministry of Internal Affairs, bodies and units of the National Police, aimed at implementing the mechanism and goals of international cooperation in the relevant field. It was emphasized that Article 4 of the Law of Ukraine "On the National Police" states the following regarding the forms: police officers may be sent to international organizations, foreign states as representatives of the police in order to ensure coordination of cooperation on issues falling within the powers of the police.

Key words: forms, legal forms, international cooperation, National Police of Ukraine.